Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1925 шера деиз ◆ ЕРА, 25 МАРТ, 1982 ШУ. ◆ № 36 (6602). ◆ Мах 3 кеп.

ХІАРА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГІА ХИЛИЙТА!

17-ча апреле — коммунистически субботник

ДИКАГІА КЪАХЬЕГАРГДА

Ерригсоюзни коммунистически субботник долчв динахьа Сунженски районе «Заветы Ильича» колхозе кхашка, ферчашка кхыча производственни мотт тігашка болх беш 150 саг хургва.

Алхаете 200 та діа йогІаргьа, ферме гонахьарча карта кІар тохаргьа, конторе хьалхашка дізаш діадоІаргда. Уж балхаш деш колхозе контора, иртарча культурни учрежденей болхлой хургба. Хіаьта механизатораш цу дийнахьа доаькъара лаьрхІа діайннача культиваци еш, хьажжІаш, кхыйола культураш діаоьцу хургба.

Субботник долчв динахьа цар дьаькка 400 сом алапи пятилетка фонде діачудаьна хьархІад.

* * *

Дика къахьегаш хьайоагІа Сунженски районе колхозий, совхозий кхашка минеральнийн органическийн удобренеш діаккхьаьш йоІа Сунженски районе «Сельхозхимия» яхачь объединение коллектив. Хіаннде 55 эзар тонна удобренеш діаккхьаьш цар планагІа 40 эзар тонн йолаш. Дика болх беш хьаЛоІа Н. Белаева кулгалхо мехотряд. Механизаторашка А. Матуев, А. Гаишева, В. Р... цхьаьна дийнахьа... 130—150 процент.

Хьинар на кхоссо... шофераша а... Цаьрна... ба М. Це... М. Газаев, В. А...ев, Г. Мерзе... кхыйбараш. Цар дош доиад «ціеча шоатт дийнахьа» шоай дийнахьара порцаш 150 процент... ціа кхочушъ.

А. САГОВ

ШЕКАРА СВЕКЛАШ ХЬУВКЪАЕРГЬЯ

ШЕКАРА СВЕКЛАШ ЛЕЛАЕРИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ СОВЕЩАНЕ-СЕМИНАРЕ ДАКЬА ЛАЬЦАРАША НОХЧ-ГІАЛГІАНЧЕН БЕРРИГАЧА СВЕКЛАШ ЛЕЛАЕРАШКА, ЮРТА БОАХАМА КУЛГАЛХОШКА, СПЕЦИАЛИСТАШКА ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Берригача советски наха сенна, Нохч-ГІалгІанчен къахьегамхоша дегаш ціоздаьнна а болаш кхоачашъю КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК новбьски (1981 ш.) Пленума решенеш, СССР профсоюзий XVII съезде къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателе новкъоста Л. И. Брежнева оттаьл положенеш выводаш.

Советски халкъа торо тоаьра партеи правительствен дас сенна йоахко яра жоп а луш, юрташкарча къахьегамхоша шоай болх эффективнегІен дикагІен хилийтара тІа-тІа шерагІа социалистически яхь йоаржаю, цу наькъа тІа керда толамаш доаз.

Свеклаш лелаелга вай республике лаьтта леладара поархІаметІча участкех цаІ а. Шекара свеклаш кийчьяра план иттаргІча пятилетке толаме кхоачашъьлий вай. Дуккъача коллективаша динка тІеккхочушъьлий паччахьалкхенга шекара свеклаш йохкара цхьаьттелагІча пятилетка хьалхарча шера эдени. Цу тІулакка донккагІа дола дакъа юхъедиьлад «Шалинский», «Семашкинский», «Гудермесский», «Назрановский», «Куларинский» совхозий къахьегамхоша.

Хьалха леттача свеклаш лелаерий дика хьунъем чуьа йиш хинкай толашагІа йоІа опыт творчески юкъеккхьарах, лаьтта леладара культура ма могга лакхьарах, къахьегам дикагІа вІаштІехьбаккхарах. Из да шекара промышленности эша бийдал діахо а дукхагІа хилийтарах паччахьалкхенга йохкарах керттера эшаш дер.

Ховш да, цхьаьтарра хьалаш долча свеклаш лелаерий коллективаша ієегача къих хьахулаш дер гаьнна цхьаьтарра доаькъара ТІехьебусараша хьалхалаттачар сенна болх берга кхача ієоажаргда вай, из а вай керттера резервеек цаІ.

Республика свеклаш лелаерашка кхайкарал ду оаха, ціара гектара ТІара кІезигІагІа эле а 250 центнер яхкхара уж тІа а хьекаш. Цо йиш хилийтаргьа 1982 шера 185 эзар тоннал кІезигІа йоаьцаш шекара свеклаш йохкаргьа аьнна тІаннца социалистически декхараш сийленца кхоачашде.

Воашта хьалхашка латтача декхарий берригА доаркІам ієета а беш, деррига нилаш, опыт, хьинар тІадохийтаргда вай денна дош кхоачашдара

Хьадуьла, біаьстан балкаш діадопаденнача хьалхарча де ношка деиз, геттара хьинере ієеьхьегаргда вай Свеклаш лелаерий коллективаша ієеьхьетта теркам тІебаннта дезар Фуд аьлча, из да лаьттаз, техниказ, удобренеек бокхонца дас санна пайда эцар.

Балкаш віаштІехьдехара ипатовски метод юкъе а йоалаьв, 5 — 6 балка дийнахьа шекара свеклаш діаннйина йоехкаргьа вай, 3 — 4 культиваци ергьа, мугІарашта юкъера лаьтта цамца доаккхаргда Нийлха а еш, 8 — 10 дийнахьа хьалхара оаьер діа доаккхаргда вай. Хіара гектара тІа 95 — 100 эзар ціерг хулийтарда

Де мел дезар дергда вай свеклаш зе деча хІамаеки лазе реги лоравра

Республика свеклаш лелаераш оаха тІаньех агротехнико діедаеш мел дар лерраГІа кхоачашдара Ма могга шерагІа юкъеьхьоргьа вай шекара свеклаш кхаьра индустриальни технологи. Продукца ціара центнерга діадодар ма вулла кІезигІа хулийтарда вай. Из вай декхар, вайна тІалатта сийлаьча хІама да, свеклаш лелаераш!

«Хіара гектара тІара — дукхагІа шекарІ» эхача деанзагІа йоІа ямпольски лаьтта леладерий аьх діахьоргьа вай. Шекар доаккхача завода болхлоша творчески тІулаваш леладелга чІоагІаргда, деррига оарцагІа а дешна белгалдаьр кхоачашдергда вай

Дика кийчо ву а лерттІа а чекхдаьнна свеклаш діаюьлга, цхьаьттелагІча пятилетка шоллагІча шера дина хьунъем кхеберша Дьаьо тІедьюгаргьа вай

КХАЙКАРАЛ ТІАННИЦАД РЕСПУБЛИКАНСКИ СОВЕЩАНЕ-СЕМИНАРЕ.

П. Анисимова ціерагІча мехкдаьлта чакхдоахача лаьоде массане а сий деш ціа йоах коммуниста, вокхагІ-болча оператора Сливенко Николай Григорьев и ч а. Тхьаь ялхайтта шу діаденнад цо мехкдаьлта чакхдахера ГІулахха.

Сливенко нийса лелаю 43-1 яхача установка режим, хіаьта арахецца мехкдаьлта продунташ тІехдика хулийт. Коммуниста ший балха опыт, говзал къоначарна безаме діалу.

СУРТА ТІА: П. Сливенко ГСПТ-1 дешархо, практикантка Т. Г. Гармидери.

В. ДЗИСЯКА сурт.

ГІУЛАКХАШ БЕ-БЕ ЛЕЛ

РЕИД

Ленина ціерагІча колхоза цхьоалагІа шурин ферма центральни усадьбана дикка ханна л. Цига тхоца воагІача колхоза председателе Чилаев Шудина дувц соахка шоай къахьегамхоша даьхача толамех. Масала, лаьттан біаь тектара ГІара колхозо яьккхий 40 тонн шура, 7 тонн дулх. Хіаьта из хьовхам Сунженски районе эггара бокхагІа ба Пудухьа соахкара шу пайда а беш чакхдаьккхар колхозо.

Сарахьа доахан детта кийчлуш бар ферма болхлой.

— Концентраташ еча бакъахьа яр тхона, — председателга дехар ду ферма заведующе Бахарчиев Саид-Селим. — ІуйрийнА яллал ЯІара йисаш тхога

— Концентраташ яхьаргьа хьона, — жоп дехар ШІ. Чилаева. Цхьа килограмм ТІера ца йоаллиташ лорасе лахь Хьайна ма хой хьона хІанзаргьяр хала ха йолга Даьхкача доаханга лерттІа хьожаш хиллахь.

Бохолла детт уккала доахан. Шура ТІатехача Іатта доакъар дукхагІа а хьаьнгІа а ду. Кхочаш хиллал доакъар хьатхагІе а кийчдар бахьан долаш хІана хьанбаш дина Іаьнгара доах уккала: Люцерна, кен, горох, хьанбаш діаерал соагІа ціаннгІа кхоачашдергда. Цу ціаннгІа кхоачашдергда ГІулакхаш ІоІаенна даш уьх шера а. Хьанбаш, кхы а ієтхад. Масала, ницаре февраш бетташ Іаттагара 100 — 500 грамм шура мара на поьхкаш мотІаш а хиллаш

Лоацца аьчча. ГІулакх да ієгарвоацаш да Хіаьта пох ціенача ієеьхьа а ваг. Хіаьта аьчча, шурий ферма болх ієеьхьа дитаб ціна.

Тхо ієеьхьа діаьлаьчча хьана даьхкаш детта хІ ца Бахьда, ферме цхьаьнна спецназ... ціа а ціаьй мара даг.

Цу ієеьхьа, колхоза пра... ієеьхьа, спецназ... ієеьхьа ... ферма дежурнеш чурдолаш ... Тіаьхьа ... ієеьхьа ... ієеьхьа ... ієе

Сийлахьча юбилеяшта пакъадолхаш

ЦХЬАНА КЪАХЬЕГАШ

Сийлахь - боккха Октябрьски революци хиначул пеХьагіа хьадоагіача дерригача историн хьалхьоьх советски пахьмел дика морально-политически гІулакхаш доахк, советски саг сахетам лакхе болаш боккъонца йола патриот, интернационалист йолга Керда саг ньалихведа социализмана кіоргіаьнна ча эггара доарХіамеГІарех ца! да аьнна белгалдаькхад новъоста Л. И. Брежнева «Интернационализмахи халкъий, дотагіалахи» ахача пеХхьарча книжна тіа.

Советски халкъо дерригача дуненна практике діахьхад социализма, цийсхи, кортамукъалеи принципагіа хіаматІахийтача наха фу нагіадоал. Барт-цхьоагіо хилар бахьан долаш чіоагіа дегіанькхай вай мехпа вежарашка йола республикаш. Динагіаьр діа-са эцаш тоаснай къаний культура, хьаннинай советски халкъ оалаш йола керда общность.

Вежарашка долча советски халкъий боккха низ ше из барра хьахьоьх пар къахьегама пІулакхаша «Суниженефть». НГДУ болх беш ба 17 къаман вакалаш. Уж діашагіехийтаб Дайнехка низ совбаккха, цар шоай энанеш, опыт діалу коммунистически общество хьаяра.

КПСС XXVI съезде къмаьл деш, новъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Вай духьала да къаман белгалонаш искусственни хьисапе діаяхара тіаерзаьйча тенденцешта. Бакъда, ишта мара ца йиш йоаташ хет пайна искусственно уж хьалсуьсаелга а. Царте сийлатьа декхар — къахьегамхой советски патриотизман социалистически интернационализман уйла а, шоай цаГ йолча сийлахь-йоккхача советски Даьхен нах хиларах доккхал дергдолаш хьалхьебар».

КПСС ЦК Генеральни секретара из указаши кхоачаш а еш, хадданза теркам тіаухийт оаха къахьегама коллективашка беш бола массово-политически а идейно-кхетама а болх товбара Цар саккхетам лакх ме лу оьсберіа хул хьадер. Уйхаза доарХіаме да коллективна хьалхашкара ший бехьтохкам хіаране кхетабар, шийна тіадилла гІулакх дилла кхоачашдар.

Партийни комитета заседанешка хіара шер-шера душ партийни а экономически а дешара болх тоабелгах, ладуьгіараша мишта карвергаю энанеш, дешара шу йіксіедаьлча итогаш ю. Политически дешара дика система діашіехьъьяькхай тха партийна организаце 26 коммунист пропагандист ва. Парткоме діашагіьедлай коммунистически къахьегама 5 школа, 7 экономически школа, 5 группа я «Дуне хуьваш йола учени» ала проблема Іомаеш. Партийни дешаро чулаьцна 400 гаргга саг.

Партийни а экономически а дешар ъьеха болча пропагандистех 60 процент лаьхера образовани йолаш ба. Царех 96 процент бараш 10 шерал тіех идеологически болх беш хьабоагіа.

Партийни, экономически, комсомольски дешара системе ладуьгіаш болчарех дукхагібараш къахьегаме хьалха латташ, дина политинформаторашь, агитаторашь, хьехамчаш ба. Ишта шоай коллективашка кхетама болх бу цар.

Боккха доарХіам болаш ба «Знание» общество юхьхьинарча организаце членаш управлене бу кхетама болх а Тайп-тайпара профессеш, образованеш йола дукха нах чулоаш цо. Цхьабаньла, берригача цу идеологически біуХоьта хьалхашка латтаденхар ца! да — нах діаккхета а беш, шерра политико-массови болх чанхбоахилга.

Управлене болхлоьта юкъе лекционни пропаганда яра шера оттаьнь перспективни план я. Цу планага хьежаьна бу болх а. Чулоацам діоарга болаш, наха беаме ладуьгіаш я лекторашца З. Д. Иковлева, С. М. Семынина, Д. Г. Коршанова, Н. А. Лазарева, дуккхача кхычар еша лекцеш.

Идеологически болх чанхбоахаш цхьаьнна а боккха массови дешо я тха: политинформаторашца агитаторашца, 40 агитатори 41 политинформатори парткома заседане чіоагі а баь, юкъарчаг а доанаш, хадданза политико-кхетама болх беш ба установкашка, буровой бригадашка, песосни станцешка, кхы-ва участкашка. Цар 1981 шера 500 беседа, политинформаци ньй.

Идеологически балха доарХіамеча цу участие белгал а баьнна хьинаре къахьегачарех ба В. В. Алленов, Н. П. Балакирев, И. П. Летников, А. С. Бесюрцев, Н. А. Кадлаев, Р. М. Гардалоев, кхыбараш.

Политико-кхетама дешаш къестадеча дика новъостал ду цеча уголокашка, бригадашка йолча технически средстваша. Хіара цехе хіана ви эьнна я телевизораш радиоприемникаш, газеташ, журналаш.

Парткомо, цехови партийни организацеша хадданза теркам тіаловтабу структурни подразделеней кулгалхой идейно-кхетама болх бара юкъесовара. Тхона гучдаьнна хіара болхлочунца, коммунистаца къаьст-къаьста дагара лар а дуьнаш беча балхах боккха пайда балга. Ишта дисциплина а къахьегама овсарле а лакхъеш гІулакх да коммунисташа КПСС Уставо діадехар мишта кхоачашду дувцилга а.

Беррига идейно-политически болх чакхбоаккхача партком а управлене коммунисташа я хьадех советски патриотизман пролетарски интернационализман уйла а йолаш къахьегамхой хьалхебелга. Уйхаза массаза а терхалду управлене коллективашка тайп-тайпарча къамех болча нах къахьегилга. Хьаэнаргьа вай, масала, мехкдаьттен гази чанхдоаккхаш йола цех. Ши бригада я уйхаза болх беш. Цхьан бригадана мерте латт Н. П. Летнаьш. На предприяте ветеран ва. Цун бригада коллективо 1981 шера «Грозефть» объединене яьржа хинача социалистически яхье шозла призоци мотиваци яьхий. Йоьх бригадаца кулгалдеш ва гІалгІа Б. У. Гаджиев. Цу ладаьхьа довзаш, дика специалист ва ий. Цунна новъостал деш ва нохчо Р. М. Гардалоев. Белгалъяькха мегаргболаш, ишта дика болх беш я мастера хіареча И. А. Кадлаева кулгалду бригада я. Массане а цхьана кхоачашер цхьа декхар да — Даймехка рукъта дебаделга.

Цу бригадашка болх бечарех дукха нах ба паччахьалхен совгіаташ денна. Царех да операторашца Могильный, Атаев, Асхабов, кхыбараш.

Цул ца кхобеш къахьегаш хинача управлене коллективо 1981 шера 15 ноябрь кхоачашдер гаа яннхара план, ишта 5 да хьалха кхоачашдер мехкдаьтта даккхира план а. Пятилетка хьалхарчу шера планал совгіа 6 миллион кубически метр гази 1620 тонн мехкдаьттен даьннхал. Кхоачашъьлий кхыдолча технико-экономически хьокхамий ладанеш я.

Тхо коллективе болх бечарехіара сагах интернационализма гІулакхаш доахк ала ме гаргда. Из ишта долча хьахьокхаш дукха масалаш доладе йиш я. Вежарашка йолча Гуржегіарча мехкдаьттаьхоша хьийха яра хиначу хіречун А. Г. Тедтова бригада. Кхо шу совгіа ха ньйхой цо ниг. Бригада чаннаша производственни декхараш кхоачашдеш на Іеш, шоай опыт, энанеш діаснай Гуржегіарча новъостаьшта.

Тюменьски областе а хиналб тха мехкдаьттахой Хіанз цхьа бригада Черсий-Балкхарой республике скважинаца яха кийлуш я.

Ишта цхьана баханц, къахьегаш болча новъостаьшта юкъера доттагіал чіоагіу, цо къаьгга хьахьокх вай мехка леннисни халкъа политика толаме чакхйоахилга.

СССР хьаьнь 60 шу дизарах болча КПСС ЦК сопам тіа аьнна: «Ший низах, шийх чіоагіа бІубенна а доладеш советски халкъ хьалхашкахьа дода Ленина парте белгалбаьча наькъагіа. Шеко йоацаш да КПСС XXVI съездо белгалдаь коммунизм хьалъяра декхараш толаме кхоачашдергхилар. Цунна бола тешам — СССР халкъаш діашагіъкъастарглоацаш кхотаденна хилар, из сийлахь-доккха де лерхіар бахьан долаш пар доттагіашха цхьана бу болх».

Уйх деноьна «Суниженефть» НГДУ коллектив а СССР, Нохч-Гіалгіайчен автономи хьаьнь 60 шу, нохчийн гІалгІайн шоай доламагіа Россеца юкъебаха 200 шу дизарг юбилеишта дикача хьокхаманца пакъадахара кхы тіа хьинар айденна къахьегаш ба совхозо хьийбаш ледарераш пятилетка шоллагіа шера. Шин бетта план тіехьоачаш а еш совхозо паччахьалхенга ехкий 210 тонн шура. Из совхка цу юкъа схка хиначул 24,7 тонн дукхагіа я.

Кхвь ферма коллективаш я совхозе шоайла социалистически яхье а ньна къахьегаш. Хьалхе ньйхай шин бетта 831 центнер шура ньйхача Пасьар - Кертерча ферма коллективо. Бригадира Лолахоев Іасолтан зоотехника Муталиев Іалихаиев бехк боккхилга йоацаш діаштіехьбаьккхий болх. Доакъар лаьрхіа кийч а деш кхоаб доахан, йоаккхо ю онда долаш уж Іангара дахара.

БІубенна діадоладаьд пятилетка шоллагіа шу совхоза Альтий - Юртарча ферма коллективо а. Шоай план тіехкхоачаш а еш шин бетта 829 центнер шура ньйхай пар. Дуза долаш Іангара доах хьийбаш цица в. Йол, силос, сенаж, ча, кхы тайпа доакъар кхоачам хиллаг ферме долаш да. Болх беш я доакъара цех. Отделене управляюшо Олдоев Дауда, зоотехника Долгиев Борисе, бригадира Костоев Хаматхана хадданза тіихьожам доаг-табу хьайбашта ошаш дола гІулаих дара, йоаккхо ю уж толаме Іангара дахарг, царгара хьийоаккха продукци дукхагіа хилийтара.

Фермашкарча цІеча уголокашка ха йиш я хіара доярка, іаьсий ледадело, скотника болх машта баьб, социалистически яхье хьалхе латтар малов.

Пасьар - Кертерча ферма кулгалхоша доккхал а деш цІерашь йоах шоай динагіболча болхлой. Царна юкъе я доярашь Сагова Мареме Темирханова Маржани. Діабахача шин бетта хіара ше бетточа Іаттагара 492 килограмм шура ньйхай. Мареме, ший план дикна тіехкхоачашъьлий Маржана а. Цу ферме шоай деихараш толаме кхоачашдеш хьобоагіа скотникаш Баришхоев Аюп, Тумгоевгіар Султан Юсупал, іаьсий ледаду Костоева Хьаьан Гаджиева Шарифати, доакъар хьагіанхуьна механизатор Тумгоев Исраил, кхыбараш. Барти цхьоагіон йолча ферма коллективо деихар тіаийцаш уйх шера планагіа яккха ешар 460 тонн йолаш 460 тонн шура яккха.

Шин бетта балха итогех совхозе хьалхара мотиг ньйхай Ихьилекъонгий - Юртарча ферма доярка Айдаева Зайнапа Планагіа яккха йоагіар 320 килограмм йолаш хіара ше хьожача Іаттагара 520 килограмм шура ньйхай цо. Дикка ший план тіехкхоачашъьлий цун йишас Лейлас а.

Хіаьта Альтий - Юртарча ферме къахьегаш болча доярка ашта юкъе белгалбаьнна Мальсагова Макка, Цечоева Роза, Сагова Дупай, Плиева Райхьант, кхыбараш, скотник Олдоев Ваха, іаьсий ледаду Баднева Марем.

КПСС XXVI съезден КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленумен решенеш кхоачашъьлра дерригача шоай низаш оарцигіаьхьа къахьегаш я совхозе фермай коллективаш. Цар дош деннад планагіа йоккха ешар 1470 тонн йолаш 1500 тонн шурен планагіа дохка доагіар 370 тонн долаш 380 тонн дуьхіи уйх шера паччахьалхенга дохка.

С. АУШЕВ.

ФЕРМАШ ЭРГАЙОАХ

Еррига-российски социалистически яхье доккхий толамаш дахарах. 1981 шера РСФСР экономически социальни дегіайоьвлаца паччахьалхен план толаме кхоачашъьарах котало ньйхарг а лаьрхіа РСФСР Министрий Советех ВЦСПС-ех карара кара ешар ше байранх сийлий Пазрановски районе. Из толам боккхачу докхна дакъа лаьнна «Пазрановский» совхозе хьийбаш ледераша. Ишта дина болх бу совхозе хьийбаш ледераша уйх шера а. Масала, Шелковской район хьийбаш ледерий патриотически болам ньйбалбаь хьал а лаьцна, СССР планагіъеллаш 60 шу. Нохчийн гІалгІайн АССР 60 шу. Нохчийн гІалгІайн шоай доламагіа Россеца юкъебаха 200 шу дизарг юбилеишта дикача хьокхаманца пакъадахара кхы тіа хьинар айденна къахьегаш ба совхозе хьийбаш ледераш пятилетка шоллагіа шера. Шин бетта план тіехкхоачаш а еш совхозе паччахьалхенга ехкий 210 тонн шура. Из совхка цу юкъа схка хиначул 24,7 тонн дукхагіа я.

Кхвь ферма коллективаш я совхозе шоайла социалистически яхье а ньна къахьегаш. Хьалхе ньйхай шин бетта 831 центнер шура ньйхача Пасьар - Кертерча ферма коллективо. Бригадира Лолахоев Іасолтан зоотехника Муталиев Іалихаиев бехк боккхилга йоацаш діаштіехьбаьккхий болх. Доакъар лаьрхіа кийч а деш кхоаб доахан, йоаккхо ю онда долаш уж Іангара дахара.

БІубенна діадоладаьд пятилетка шоллагіа шу совхоза Альтий - Юртарча ферма коллективо а. Шоай план тіехкхоачаш а еш шин бетта 829 центнер шура ньйхай пар. Дуза долаш Іангара доах хьийбаш цица в. Йол, силос, сенаж, ча, кхы тайпа доакъар кхоачам хиллаг ферме долаш да. Болх беш я доакъара цех. Отделене управляюшо Олдоев Дауда, зоотехника Долгиев Борисе, бригадира Костоев Хаматхана хадданза тіихьожам доагіаьнна шера паччахьалхенга баьнадоараш дохкара шоай деихараш тіехдика кхоачашъдоьча Грозиенски районе «Заря» ячача совхозе дукха ха йоацаш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Ше байранх сийлий.

Цу делача совгіато кхы тіа хьинар айдаь ньйхьегаш ба совхозе къахьегамхой пятилетка шоллагіа шера. Цар дош деннад паччахьалхенга планагіа совгіа 7 ешар тонн баьнадоараш дохка. Из деихар толаме кхоачашдера уйх біаьстан хьалхарча деношка шоай діадуредолча баьнадаарий рассадаш кийчъеш, органически минеральни удобренеш схкаш лаьтта хьийдеш, хиш дехка наиадаш ціендеш, кхы балхаш деш хьинар ца иходеш къахьегаш ба совхозе къахьегамхой.

Царна юкъе белгалбаьннаб баьнадоараш кхеду болхлой Исибекова Совдат, Едрисова Эмисат, Бабатиева Малика, трактористаш Товмурзаева Макка, Гучаев Шамсудин, Мааев Хьамид, кхыбараш Юкъера лаьрхіача 150—160 процент кхоачашъьо царех хіаране дийнахьара щий балха норма.

Балхаш дика біашіехьдаха ховш бригадираш шоаш хилар хьахьехьад Любов Хіарона, Эдильханов Зияудина.

СУРТА ТІА: укх шера шоаш дергдола балхаш дувцаш ба «Зари» совхоза къахьегамхой (аьрдехьара аьттехьа іохайша багіараш) Н. Багаева, Х. Любов, С. Исыбекова, Э. Едрисва, (уралаттараш) М. Бабатиева, А. Хатуева, М. Товмурзаева, Ш. Мучаев.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КЕРДАЧОА — ШЕРРА НИКЪ

Транспортаца халкъа боахама мовхьаш діа-юха кхухьачи техически революци яр доарХіаш да контейнерий транспортни система юкъеболлаяр.

Фуд-теш цу доставагіа вай республике а Нохч - Гіалгіай транспортни управлене а деш дар? Грозиенски автотранспортни комбината хіара дийнахьеи буси діа-юха хьу 200 тарга контейнер, кертерча даьнне уж хьалихоч Алды ячача станце Хіанз Хаькале хьаеш я деза мовхьаш тіаоттаргдола площадця, ткъо тоин дозал дола контейнерашь хьайе йолалий уйхаза.

Специализированни автотранспортаца діа-юха кхухьуж контейнерашь Алды, Хаькале ячача станцешка контейнерашь тіайоттар а тіера Іовхар а кхоачашду механизированни хьисапе, хіанта илиеташь болча уж тіера Іовхар а тіайоттар а нулг-кара кхоачашдеш да, из бахьаь долаш болх по беш латташ дукха сахьаташ доаду автотранспорто.

Автомобилашца, машиналькъа тіа тіолла контейнерашь хьа а пйю діа а кхухьийт «Красный молот», «Автоспецоборудование» ячача опытно - экспериментал ь н и. Нохч - Гіалгіай химически заводаша, «Чечнигеснабсбыта», «Росхозторга», кхычар.

Партен правительствен льча решенех централизованни хьисапе халкъа боахама мовхьаш хьанхухьаш а діакхухьаш а долча хана уж хьайіделга а діаихухьийталга а Іалашде дезаш да шинкхаь сменагіа, мукъача, кхыметтел цІей долча деношка болх а беш. Цхьабакъда, ишта болх беш транспортни уллаш мара хилаш. Керттерча даьнне клиентура цхьан сменагіа маро болх баш, ховш ма хиллара, мукъачеи цІей долчеи деношка віалла болх баш пар. Цу дерригне а боагіача боарамагіа діабахийташ автокомбината машиналькъа, клиентура болх, бухсоцаш цох хьахулаш дар да боагіача тайпара транспортни средстведех пайда ца ййбелга Масала. Нохч - Гіалгіайчен снабсбыта беккагіа болгіача нормал совгіа 1981 шера автомобилаш сайца лаьттай цхьа эзар совгіча сахьата, цу юкъа цунгара даьккха гіод ялх эзар сом да.

Нохч - Гіалгіай транспортни управлене хіара шера контейнерашца автомобильни паькъашка гІолла діа-юха хьу 30 эзар тоин тарга хьалхъа боатача мовхьаш. Шера цу гІулакхо пачтаьхьаькхеннга беш бола пайда 18 [illegible] сом да.

Вай республикерча торговле министерства, мотиверча промышленности [illegible] ства, потребкооперацийн предприятеша, ишта организацеша дола мовхьаш автомобильни контейнерашца діа-юха кхухь Грозиенски автомобильни комбината грузовой транспорта Грозиенски производственни объединене, автоколонна 1737 водителаш.

Из дика гІулакх вай республике шерра діадоаргадара новкъарле еш дуьхьа баьхьаш нийсу. Царех да индустриальна механизмаш діамигаьнна механизаци, разгрузочни рамлаш, йиазарашта метгел хьатергйола ньсеа контейнерашь діаотта площадкаш ца хилар. Мовхьаш діакхухьийтарашта уж діайдерашта юкъе тешам ца хилар, аьлча а, мовхьаш діалахьийтачо тіатоіаьнь площадь йолаш йола контейнер хіанна тигаш потребителаша, цудухьа водитель - экспедитор тіа а латташ юха лархіа дезаш хул контейнерашкара товараш. Мухь тіаболаш автомашинаш болх да беш латташ хиларо чіоагіа зе ду паччахьалхенна. Цул совгіа хіанз йолаш йола автомобильни контейнерашь шоай конструкцеца диллача торговле системе пайдана яц. Хіанз уйх сахьате вай мехка, къаьстта Москвеи Ленинграде шерра юкъехкувала йолалий тара-оборудованя. Из лаьрхіа я мовхьаш чулоаттадара, уж діа-юха къахьийтара, торговаш сетера товарашта реализаци яра. Конструцеца диллача уж решеткай хьисапе я, цудухьа товар юха лархіа а ца дезаш из телхадий ха йиш йолаш я уж. Тара - оборудоване дозал а доккха дан, атта діа-юха яккха йиш йолаш дика шаьсеренность йолаш я, хіана ньча чархаш тіа из хиллараш.

Нохч - Гіалгіайчен транспортни управлени [illegible] а республика торговле министерствен респотребсоюзо тара - оборудованя юкъейоалаергиларах. Цу гІулакхо торо хулийтаргьа вай республинера контейнерни транспортни система шерра дегіаккхувла.

С. ЭДНЕВ.

Нохч - Гіалгіай транспортни управлене отделе начальник, техничеси Іилмий кандидат.

Гонзхьара среда агрессивни хилар бахьан долаш, лакха температура, давлени хатолиаторашта чухь хилар бахьан долаш хала хул мехкдаьтта чакхдолча заводашка моллагіа яраш сайна йола контрально-измерительни приборашь лелас. Из проблемна къоастагара мовнъостал ду радиоизотопни аппаратура. Хьаровски мехкдаьтта чакхдоахча заводе из оттаьнь технологически процессаш соцца а еш.

Радиоизотопни [illegible] юкъейоалаяро дикка лакхъьий арахецна продукце дилал.

Соалка 38 [illegible] приборе юкъейоалаярах хилна экономически пайда 40 эзар сом ба.

Приборастаца С. Царев, бригадир В. Страстанов, Г. Чернышев (сурта тіа аьрдехьара аьттехьа) хаддаза лаьхьа еррига технологическеи [illegible] радиоизотопни приборашца чекхдоаг ба.

А. ШЛЯХОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашье!

КАЗАХСТАНЕ ЛАЬТТАШТА МЕЛИОРАЦИ ЯР

Казахстане лаьрхіа да цхьайттаглагіча пятилетке 400—420 эзар гектар хий дехка лаьтташ эксплуатаце діадаьла, ньсеаленни ахъьяьсеаленни ушаношка 15 миллион гектар йолча даьгіенашта хий тіаэзаьн АПН корреспондента Маслов Николай декхагіа уж декхараш мишта кхоачашду дуьнаш Казахская ССР Мелиорацен хин бехахиен министра Кишшабаев Нарманна.

— Тха республика юртбахьна лаьтташ доккхаш да ньъ, хоьш долаш [illegible], ньсеаленни, ахъьяьсеаленни, шеко делкача дегіай норма 260—340 [illegible] йолаш уллаьча арийн зона да. Из [illegible] лаьтта ледадер дегіаьна доладенна [illegible] 50 тіа шераш [illegible] дуьнна баьх дола лаьтташ хера а дерадаь. Вера! шера [illegible] йола [illegible] ладир Казахстане 25 миллион гектар керда лаьтташ.

Лоацнича хана дукхха ялат луш йола район а хинна діаэттар республика.

Юкъера лаьрхіача шера 27,5 миллион тонн ялат чудиьхь Казахстано хіанз. Паччахьалхенна нийду уйхаза діаяра турнаьь 16 миллион тонн а [illegible] дукхагіа а ялат [illegible] дола лаьтташ нарадер задаьсаьл берригача мехка ешдеш хиначох ах. Чакхъьинача пятилетке лаьтта ледадера кхераме я оалаш йолча [illegible] 81 миллион тонн ялат дехкад республике [illegible] соьхоьшен [illegible].

— Мишта діашіехьдоал нетрепальни хьаттамаш хьалашка мелал ялат ялат ялеш?

— Пайда нийду гІулакхо біарчечу [illegible]. Цунна [illegible] біаяьнна [illegible] йолаш йола [illegible] ца [illegible] йолча техникаца де доагіаьнна бесса Іалашдаь хиларо йиш хулийт еррига агротехнически приемаш оптимальни хаьшка сов дика чакхъяьхи. Шоллагіа - даьле, лаьттаца йолеш йолча тіоадаьла геттара діамига запас лаьтташ діа ца кхеттийтара тхаьца отта а ю шерра. Юкъенхьул почвоьцнитни оалаш йола кхаьта гІулакх дара кхаьетта система. Пайда нийду лаьтта нух доацаш обработка еш йола принципиально ирдача орудеех плоскорезех, лаьтта кіоаргга цамадоькхарех, стеренеи сеялкаех. Цар бола кіа-стабьккхаш, лаьтта аьте доладаш, дуккхаьла цамца доккх, пасторед, юхаьнна тіа а йоадиташ. Цар шоаш ортаьна торадду лаьтта мехка ерзех, Іоаьн Іай энергйола йоадаш. Лайна кіа, духа лаьтта кіеаьнгіа гІоредду, біарсеш, лоа дешаш пунах хьадоала хий дикагіа чуловаьхьаьно. Лоацна ньлча, система дикна эффективногіа а, хіаьта цунах шерра пайда а нийду хіаьна Казахстане метгел мехка йоьхьал йолча ихьча районашка а.

— Хіаьта а Іалама стихех кхерам боацача я кхьаьчадаш гІулаих?

— Хіанзарчоа из кхерам болаш ба, аьнна 10—15 шу хьаьхьа ная мохк дуьнен тіа эггара йоккхагіа йола мелиоративни программа чакхъяьккхаьчаьча тайнара баьх хіана. Діадаьчча 15 шера мелиоративни лаьтташ ваьда 30 миллион гектарга кхаьчаьй СССР. Оьхьча лаьтта а діаетіача хіаьна а аьтагіа даьсьа доацаьчи цар цу ешдера лаьрхіача растениеводстве дуьчи ваьлий продукце кхоачаьгіа лаьтта. Хіаьта ялаьта проиводство мехка дилла а ста тучдуьнна дезаш хилар дий теш ю?

— Ешьна, ненна йоацаьнна ишта ва. Лоацна ялаьта дедаьна хиннаьхьа ладетадуьна хіаьна йиллаьнна [illegible] мехкдаьтта [illegible] Ишта ду ирг гаьнна йола Малхбоалаьна Сибирегіа?

— [illegible] Малхбоалаьна Сибирегіа [illegible] СССР [illegible] РСФСР [illegible] Ишта [illegible] Сибирегіа [illegible] Ишта [illegible] Малхбоалаьна

Саги закони

ВАЙ ХАТАРАХ ЛОРАДЕШ

Хіара дийнахьа Нохч-Гіалгіайчен наькъашка арабуллача біаьш болча ГАИ болхлоштта юкъе ва йіна юхь йоьла, кьонн, низ бола діаьчиса саг — Вышкварко Михаил Евгеньевич. Доґіа делхар, ша бар аьнна го йіна я из городерча перекресткашна е маьшнех йілла болча автострадаш тіа Пльнкъа тіа йолла йоаґіа хіара машин дув ца. Берригача водителашчара хьадех оттаяьча правилашца хьеанка ух леладелла, лоарлаґіа аьнначун бекъ бу. Ишта ба цун болх.

Пхи шу совґіа ха я Михаил Евгеньевич паччаьлькъен автоинспекце балха вена. Цу юкъаґіа йоккха опыт йолча автоинспекторашта нийсса болх бе іомаьсинав из. цхьабакъда тіа-тіа из атаґіа хул ала йіна ац. Берригача мехка санна, вай республике а хіара шера дуккаґіа хул авточашиначь. Цунна цхьана пар деча зуламех нах лорабелгіа, аварен а йоьшаш техниниага болх байтилга тіа-тіа чоьлхаиеґіа, халаґіа хул.

Автоинспекце балха валехьа а Михаил Евгеньевич машинин моторашца, технически оборудовани йоьшаш хиннав. 1974 шера Советски Эсторто беча балхага хьожаш хиннав Михаил Евгеньевична.

— Полоколамеи шоссе яр са участок, — дагалуц цо. Пахаре цкъа марта ца боьлаш бола бокхка аьттув лоарх1ам се цигача нийсвелар. Московски водителий дисциплина вай водителаша хьанйнача боккха пайда баргбар. Хіаьта ґіаьш лелаш бола нах а дуьхаґіа лорабелча бакъахьа бар наькъаґіа йоаґіана автотранспортах.

Олимпиаде дакъа лоьшаш хиннача спортсменашта, делегацешта тіехдика ґіулакхдарах, вай республикера водителаш, автоинспекторашца дуьхка совґіаташ а дахьаш пілабакхар. М. Е Вышкварнна елар «Москве хиннича XXII Олимпийски Лоьзаршна общественни порядок лорадгах» яха Сийлен знак.

Нохч-Ґіалгіай АССР чурча ґіулакхий министерства а тийнад цунна дуккха совґіаташ Соаккха, масала, молице болхлой Ди делдеча хана. Михаил Евгеньевича елар «Ґіала» яха транзисторий радиоприемник, цул хьалхарча шера — фотоаппарат.

М Б. ЦИЦКИЕВ.
СУРТА ТІА: М. Е. Вышкварко.

Е. МЕҐРАБОВА сурт.

КЪАРАКЪО САГ ХІАЛАКВУ

У деча, мохк аьтача сел дукха зе даьдац корта боьхбеча маларашца даьр миссел. Дукха дийнад цох лаьца Хіаьта а юха кертаґі ца даьккхача далац из, хіана аьтча доккха да цох доалаш дола зулам. Ма дарра аьтча, кийча ґіулакх да тіехдаьккхя маларашца мелиґіа Сий доаьдаь а ца іеш, дуьсен хоалеиех, ираьзах воаих цо саг Хаддаиза маларашца мелаш хилча сага оачал хувцалу, ше леладер нийса хет, наьхца а айхьаьл воал. Цул совґіа маларашца тіехьаьнна лелар «со», аьнна хеташ а хул. Цу хьал тіа аьннача саго боьхьо наьх телхию, зулам де а кийча ва из.

Зуламаш дара анализ ийча гучадоал. царех хіара шоллаґідар иснна волаш даьлга. Боьхалга, деґіа зе а веш чоьнаш яр, кхалиах хьувзабелга маларша дувадеина да Мах беча организацешмара, наьна цісношкара хіамаш лечиъеліга а йиштта маларашца кіййе йолаш да. Ешйола растраташ, паччаьлаьнна йеина деш дола нъолаш маларша дувадеина да. Мела, кортмухьа хиля ахча эш Къа а ца хьеташ, сихха из віашаґітоха безам болча на ха ду уж къоьлаш.

Зуламашта юкъе яьржа я хулиганьство. Цьаьбола нах цу наьхта тіа балар а діадоаьдилу маларашца тіехдаккхарца.

Из йиштта доаґіа хьалхьоьхаш масал доаладеріда вай. Хулиганство баьлаше хьалаи а суд яь. Москвеи Грозненски УВР слесарь И. Я. Михайлова меина а волаш, дит тіехдаг Грозненски УВР лаборантканна П. А. Корнеиванна.

Мойна болаш зуламаш даьмаслаш кхы а дукха доаґіа де йиш я. Коа тіара сеплаьрачу деладеча Шелковски фабрика электрина Р. Р. Ибрагимова дика меина а волаш, ваьнна гражданин А. Абдулгаджиев. Зуламхо бехтокха ше ніаьхара вала тіийрта ваьле а, цох хіама хинна дац. Оаргаґібаьннача уголовни розыска боьхлоша лаьцан из, ниъаґіа діаььха хинна хіамаш юхасинай. Зуламхо уголовни бехтокхаме озара уголовни ґіулакх діадоладаьд Шалински РОВД.

Фу дус къаракъо ца деш? Цхьаннаьха болх беш а де шаш а боаш, дуьш-молаш лиинаьб Ассиновски станице бахаш бола Н. Ш. Чернигов, А. А. Шамсутдинов, Р. А. Шамсутдинов. Ц к ъ а дика меина а болаш. тіанийсбеннаб уж станицерча культура цієн юхе граждаиашта А. В. Петроченинов, А. В. Паньковаи Цхьаккка а бахьан доацаш ииттай царна Цох тоьъан а па беш. Р. А Шамсутдинова уре тіа а оттадаь. А В Петроченина цхьарсаґіа даьлла «Ракета» яха саьхьат хьадьиккад. Цул тіехьаґіа П. Мусорова цієраґіча улица тіа а баьнна. хулиганаша уриаш дийтад гражданашта Р. А. Понамаренкана, И. Н. Дутова, В. П. Зиброва. Хала чоьнаш хинна Понамаренкон Зиброви цигача баьнаб. Дутов геттара хала а волаш, больнице вигап, Уж зулямхой хіанз лийца а лийца, уголовни бехтонхаме озаш ба.

Хьагуш ма хиллара во мелдар маларах доалл. Цудухьа къаьстта ихераме да из обществана. Нийса да тіехьдаккхя маларашца цхьаккха а машар боаш тіом доаттабе. яьаш кілаьстамхоша хьадехар Нана хетар хьал а лоацаш. СССР Лаьмхьарча Совета Президиумо 1980 шера июль беттa. указ тіаьий над хулиганаки ґіулакхаш деладеча, наьна доаттабу ноьхсаи кхы а чоаґібарах. Хіана из ерриьна союзни республикий уголовни законодательства нормативни акт а доаттабеча ваьнсамах толам.

Маларца, хулиганствана доаттабеча ваьнсамах толам боьхьо, ґіаьна ґіаьна боьхьо наьх лорареча органаша хулигански ґіулакхаш біаргадайча сиха а майра а де эшир деш хилча. Иштта лоарх1аме да хьарцахьарча наькъа тіа баьнначашта де доаґіа таьзар делга а, цул тіехьаґіа царна нийса кхетам лулга а.

Хьалхе а теркал е еза зуламаш де тарлуш йола мотгиаш, общественни порядок лорасш бола низ цигахьа дукхаґіа хьожабе беза. Хіаьта опыто хьахьоьх хулигански ґіулакхаш дукхаґіа нах віашаґібетталуча — улицашка, мандашка, общественни транспорта тіа леладелга. Цу тайпарча мотгиашка оарцаґібаькхача ніаьнность, халкъа дружинаш.

Вахаро, маларашца къовсам лоаттабара йолча практино хьахьекхад беррига а низ цхьана оарцаґібаькхача алкогола духьаларча «тіем тіа» аьттув боьлилга.

Алкоголизма духьала къовсам лоаттабелга чоаґіа юха а кертаґідаькхад КПСС ЦК 1979 шера август беттa тіаьннача лаьрхіача соцдатіа а. Цо діадех маларца лоаттабеш бола нъовсам чоаґібелга, маларашца дохкара торгови организацешка оттаьл боьхьоьнаш ціенхаштта лорасліга, наркологически ушрожденеш дукхаґіа хьеллилга.

Уж деш ніаьш къоастадара боккха лоарх1ам боьлаш бо обществено. къаьстамо коллективашна профилактика еча советаша, маларадухьала къовсам лоаттабара віашаґіъехача исполкома комиссеша бу ихетама болх. Иштта цу хьаньехьара бехтонхам аьбаьб предприятей кулгалхой и.

Маларца, цунна дувадеина долча хулиганствана духьала къовсам лоаттабелга массане а хіаране а деккар да.

В. КОФТУНОВ,
НГІ АССР МИД медицинскеи-санитарнаьрчу ґіулакхдаьсна йолча служби начальник.

ТХА КОНСУЛЬТАЦЕШ

«Тха предприятиеи болх ца беш сецаш. Со та ца а аьтташ, администрацин маьчаьла го бийла хьажаде лаьрхіад Замонаґіа иййе дий администраціца ле ладаьр.»

ҐАДАБОРШЕВ И. М.

[illegible]

ДОДЗОЛ ДЕХЬАРА

АФГАНСКИ БІАЬСТИ

Моттигерча календараґіа астрономически біаьсти Афганистане кердача шераша цхьана нийелу. 21 марта діадоладеннад 1981 шу Дерригача дуьсен тіа санна, чакхдаьлннача шера карарілаьлнначуьн итогаш ю. Діахо йолача хана иховчаш е еза планаш болгалдоах.

Кабульски прессе кепатехьа я массеьк боьхьоьнца белгалдечен нийсвечен меттала язъяь статистически сведенеш. Пар шоп лу цхьаьн кардинальни хиттара: фу дадар апрельски революце Афганистана Демократически Республика хьалкъашцен къамашцен, хіаьта цифраш доґ раьза деш маґіан доаладеш я.

Болх бе йоаленнан керда 249 промышленни объект. 297 аьар ахархой доладаьнна нах боьлаш діаденнад лаьттан доаькъош. Віашаґіечкий, 400 совґіа машинаш йола, юртбоахама ворхі механизированни центраш. Кіезига ахча аьнча болхлоштта ґіулакхерча нахан алапеш тіатехад (26-негара 50 процентага ихаччалца). Арахьарча мехнашца махбарах боьлла пайда 217 процентага ихаччалца айбеннаб. Мехка болх беш я 28 аьар саг дешен лаьдеи іомаву курсаш, цига дешаш ва 550 аьар саг. Къьаьстта тіехьарча цхьаьн шера, хьалхе белгалъаьлхача сведенеш, мехка доходаш 27.7 процентага а ихачча 31 млрд. афганеи тіехьаґіья.

Иштта, массеьк цифрашца хьахьекхаб, 1975 шера ООН-а, статистикаьх, хіара сага хулача пайдах, 120 паччаьлнхенна юкъе 108-ча моттиге лаьттача мехка экономически социальни хьалхашкахьа діабоаьш бола болам. Шера 160 доллар бар из пайда, из діабекъьра нийсхо а йоаьшаш. ааґара доккхаґіа дола дакъа ихоачар дукха йоанача элитана.

Экономика деґіалра, къаьстта, Афганистана доаьзол арахьарча мехкашца торговли лелаьра анализ еш я капиталистически пресса а. Уж деношка лондонски «Таймсе» кепатехар 1978 шера март беттa деиз 1981 шера март беттага ихаччалца ДРА-е арахьара торговли лелаьрах йола йоккха статья. Афганистанца торговли лелаю нерттера партнераш Советски Союзи доттаґіал дола социалистически мехкаш хилар хала а хеташ, «Таймса» белгалдоаккх нийцача хана цун товарооборот 72 процента аьнлар, цунца, экспорта объем 119 процента дуьхаґіа хилар, хіаьта импорт — 35 процента. Афганистана Малхбузен мехкашцарча торговле дакъа лаьґіденнадале а, газето белгалдоаккх, кхъь шера Англецара экспорт дукха хіама ца эшаш 80 процентага ихьаьча хилар, хіаьта ФРГ-нара — 130 процент гаргга. (Віашдуьхьала оттадара арґла вай, цу юкъа СССР хьайоаґіа афганеи экспорт ихоаза дуьхаґіа хиннай, хіаьта, импорт 239 процента аьеннаб).

Цхьаккха тамашийна хіама дац, шийна ціаккха дискриминаци ца леладьча социалистически мехкашца чоаґіа из ніаьбахийта экономически бувзамаш Афганистана деґіадоаладар. Хіаьта доалахарча шоашца моастаґіал леладеча Пакистанаца хьинаре махбаро (экспорт деґіаяр 23 процент, импорт лаьхьлар 11 процент мара дац) хьахьоьх Афганистан машар безаш хилар.

Чакхдаьнна шу лоарх1аменча ґіулакхашца белгалдаьнна хилар афганеи халкъа. Діадахача аьхкий хьайр дина ґіулакх леладераш а предпринимателаш а юкъе боьлла доррига патриотически низаш віашаґіатеха, демократически платформа хиннаа діаьтта Къаманداميхка фронт. Профессиональни, таорчеки союзашна, общественни организацешка віашаґіхийтар болхлой, ахар хой, ремесленникаш, ґіулакхера нах, интеллигенце ніаьлаш. Юсталургйовцаш ашелар, ший историечхь згара хьалхара дерригача къаман конференци чакхъяккха кийчлуча Афганистана Халкъа-демократически парте авторитет. Уж дерригаш — апрельски революцена боьхьонца нараґідаьнна раш да. Хіанз Афганистане къаьстта теркам тіабахийтаб лаьттан реформа діаьхийтара, ахархой традиционна, іаьдалашка, кхетамга хьажжа лаьтташ хиннаа проблема нийса ихоачашъяра. «Лаьтта ихьаьча ахархой, — белгалдоаккх «Кабул нью таймс» лхача газето, — тешаш хила беза из царгара діадаккха цхьаькха саг лоарх1аергвоацилга, цар къахьеташ хьадаьр шоай доалихьа хургдолга». ДРА кулгалхой массаза йоаккхо еш ба ахархой. 22 800 нах оахача юртарча моттигашка бах мехка бахарех 85 процент бараш. Дукха ха йоаьшаш хьалха, феодализма нара хиннаа юрташка чіоаґіа демократически порядок оттае, ахархой пахара боарам айбе, юрта боахама продукци дуьхаґіа хилийта деш къаьстта ґіуланхаш да.

Царех эґара хьалхардар дар 30 млрд. афганеи мах бола (мехка шера беча пайдага ґіортташ) йоалах пайда хиннаа деихарех 11 миллион ахархо мукъаваккхар. Цул тіехьаґіа — лаьттанна реформа, продунци діайохкара кооперации віашаґітехьаяккхар, цу ханна минеральни удобреншеен юртабоахама машиннашен мах тіера а боаккхаш (20-гара 40 процентага ихаччалца) боамбенси шекар доаккхача сведлаштен закупочни мах лоарх1аме айбар. Цу масса дараша мехка юртбоахам деґіабоалабе торо хулийт.

...Афганистане 300 малх хьежаш ди хул шера, цу хана сигален сийнаца атта пайслургйолаш хіама хилаш, маьждигий герга тховаш деще. Цу тайнарча деношка дог раьза долаш болх булу ший лаьтта. хіаьта, хьалха дийца хьахиннараш кхы а дуьхаґіа хургдар, нагахьа санна политически анайовхьаш іаьржача морхаша къайла йьха ецаре.

Цхьаьн минута дицдала йиш ац, кьона афганеи республика юкъерча віаьшеренашкара вай хаиага а ньна, империализма ниъаша болабаьча ца соцаш латтача хьаькхайкабаь боацача тіема хьалашка ший шикъ бахьаш йоаґіаш йолга. Контрреволюцера, мехка чухийтача, тіема тіирсаца кийчбаь болча террористини диверсантийн тоабашцара кьовсам эзараш болча кьонача афганеий низ тіабахийта беза керттера дехкар да. Маьрша афганеи біаьсти шоай лаьтта йоаґіаргхиларах тешаш, герз бе а доаллаш лораду цар апрельски революце даьха толамаш.

Афганистана гонахьара ситуаци машарца діаслаяра йола Кабула предложени бо кьо йоиза я. Вашингтона а цун гонахьа хьувзача «нхайкабаьна болча тіема» ґіоларо а из хіама теркал на даро кхы а кіоаррогу США цу районе машара а прогрессана а дуьхьала леладеча воча ґіулакхех бола бехкхонхам.

НАКАРЯКОВ Владимир,
АПН политически обозреватель.

Кхоана–Бангладеш Халкъа Республика Къаман ціей–ший лоіаме хилара Ди

20 марта Бангладеш Халкъа Республика пхьайтталлаґіа дезду къаман ціей —ший лоіаме хилара Ди. Ший лоіаме хинна діаэттачул тіехьаґіа діанха шераш бангладешски халкъа нахаре ціенхаштта хушманаш хинна ха я Республика беррига низ тіабахийтар капиталистически паччаьлнхенех тийна хилар діадаккхара, юртбоахама производства лакхьяра, бахьа нах ихачан продукташца іалашбара.

Бангладеш — дуьсен тіа эґґара духьаґіа ихотабенна нах бахача мехкех цаґі. Діадийна хіама дика хьувкъаш лаьттош дале а мрта боахам хіанз а биозла пайда луш баш. Каст-наста хулача стихийни зуламаша довду ахархоша мел хьийга къа. Юрта боахама модернизаци елга, низ бола гидросистемаш віашаґійохкалга, социально - экономически хурцамаш делга, къаман промышленность деґіайоаладелга — иштта да Бангладеш Халкъа Республикана хьалхашка латта эґґара хьалхарча арґіаґіа ихоачашде лерхараш.

Віаший діаюха цхьана ґіулакхаш леладара хьокхам луш масса хана а хиннад советско - бангладешски ґіулакхаш, Советски Союзо хьалаьцад Бангладеш республика ший лоіаме йолаш хьаьр. Мехка дина дагадоаґіа республикана хало тіаттача деношка советски халкъо дах новкъостал. Читтагонгера форда порт ціенъяр, хіаьта цо новкъостал дир баха нах ихачан продукташца іалашбара. электротехнически оборудоване завод хьалъяр. Бангладеша эґґара из болаьаґіайтар — иштта да экономически цхьана леладеча советско-бангладешски ґіулакхий нерттера доазонаш.

Дукха нах лелаш я города Дакке — Бангладеш Халкъа Республика столица улицаш (сурта тіа). Эламига улицаш, проспекташ, города майдаш хьалъийца я эзараш болча велорикшеш — цу эґґара ґіоаґіаґіа цига къерзаш йолча моттигерча транспорта викалех.

Камера Пресс — ТАСС сурт.

Калейдоскоп

АНТАРКТИДА ЛАКХАЛЕН ТІА

Японски тохкамхо а наькъахо а вола Наоми Уэмура дика воллаш да ший даьхене меттел, арахьа а. Дуьсен лоаиий эґґара лакхача бухьа тіа Эвереста тіа Къулбехьарча Америкерча Аконкаґуа тіа, Къулбаседен Америкерча Мак - Кинле тіа, Африкерча Килиманджаро тіа, Европерча Монблана тіа хиннаа из. Геттара сакъердаме бар Амаденке ґіолла віашаґідийхкача хенаш тіа а хейна баь 6100 километр діоахал дола нийкъ. Уэмура тіехьора маршруг къулбаседен полюсага йоаьш яр. Из массаза цхьаьн хулар нийкъ беш.

Хіанз японски тохкамхо вахьаь Антарктидерча Винсон яхача 5140 метр лакхал долча лоаьмаш тіа вала. Шайтта цу діадаьннад кийчо еш: Японе Къулбаседерча Хоккайдера мехка къулбехьа уллача Кагосиме, 3000 эзар километр ґіаш нийкъ бар. Гренландерча эскимосашца цхьана шера вахар, уххаза цо бир діадежача жіалешца эзар километр нийкъ, иштта кхыдараш а. Ялх бутт діаґіоргба аклиматизацеґа, антарктически хьалашка тренировкаш еш, пхийтта лайна діадежа леда іомадеш. Экспедиции йиеле янкха лаьрхіад 1982 шера денвбрь беттa. «Из толамца чанийоале, — аьзар тіехьара журналисташка Уэмура, — соца духха хана деиз дагалаьттар ихоачашхуґрлаь».

ГЕНАРЕХ ДОАККХА ДОЛГОР

Энерге керда источникаш лехаш духхача мехка іилманхой тергам массеьхказа тіаозар генарашта. Бакъда, цох даьнкха доагор чіоаґіа деза хулар маьха. Хіаьта духха ма йоаццаш африканеки газеташа хоам бир цу бакъонгіах чоаґіано доацаш а даґіа а доагор даьккхара способ кацаш. Из доагар хул дизельки чул цкъанахаззеи даґіа. Хіанз тохкам бераш духхача хана цу доагораца болх беш бола двигатель мишта хурґба хіоажаш ба.

Цох ма дарра дувца лаьрхіа ба авторашца 1982 шера август беттa Кълбаседа Лакоте (США) хургъйолча дуьнен хьалкъашта юкъерча энергетически конференце.

МІЧАХЬА ЯЬХАЙ МАМОНТ

Чилерча Монтеверде яхача города гаьна йоаьшаш раскопкаш еш археологашта кораньй 12—14 аьар шу хьалха сага кулгашца хьаьй нах чуйаьха хиннаа моттигаш. Цу тайнара йовзачарех эґґара къьнаґіа яр я из. Цу чу ба ши кхуьрч, тіоаи дахачи баь къаьхьгама ґіирс. Белгалда специалистий тергам ґіаьзар ухьаьз кораньча пилла миссел долча доисторически хьайба геттара йоккхача тіехкаша. Цох ала йіщи я цу тайнара чьайбаш даьха эґґара къулбехьара мотиг Монтеверде я ьнна.

Іилманхошта хет, уж кораьдаьрш Къулбехьарча Америка къьнарча индийски цивилизацел хьалха хиннаа эґґара къьнарча культура лераш я аьнна.

МАРАФОН ЛАҐІАШ ТІА ҐІОЛЛА

Мичахьа ихоачиву сенсацеш лехаро? «Эмпар стейт билдинг» яха лакха ціенош Нью-Йорка хозаґіаярех моттиг я. Пхи шу хьалха адар дезаш болча моттигерча клуба члений тергач тіаозар цо. Цу хана деиз хіара шера уххаза чьаьдул... 86-ча этажа тіа ихаччалца йола марафонски адар. Уж шера маґіаз наха юкъе котало йьхкйар 27 шу даьннача Дж. Очса. Цун ма я 22 минути 34 секунди йолаш.

(АПН).

Къаьльсгама биржа . Унназа нах ух шоай ґіуланх ньоаладар дехаш бараш иха ца іеш кхьбараш а Бала таро ноаьшаш шоашта діаьттача ґіоаґіо порлаґібаьхьа паштала маьхьешшара хьаьбе болх боаьшаш тіеаь - тіехьаґіа хьаьдда а діаґіа ґіа іьаьдалашшара ніаьхьегама йола шоай боьхьо іалашъеліга хьадехаш ба.

Кельне даьнихача уннх сурта тіа — порядок оттае аьнна духьаьнна полице ціоаґіа нарад ФРГ доал деш дола ґіоаьраш корзаґідаьннад. «совбаьнна пахо» цу мехка хіанзехьа а ціи миллион сагта ихьачаб.

ТАСС фотохроника.

ИНДЕНА ТІАХЬОЖАДАЬ ЛАТТА ГЕРЗ

Тіехьарча хана, белгалдоах доазол дехьарча нена йоазоно. Китая сихъяьй Индеца доазув долча районашна еш йола тіема нийчо. Индийски правительствана ґіулакх доаґіаш долча «Нашнл геральд» яхача галето февраль боьш хоам баьча тайпара, «Тибете шерра тіема нийчо еш я Китай. Аэродромаш радарни установаш хьалъярал совґіа Лхасы яхача районе хьаьн китайцаша ракетни база. Іоьлшуна віаьл лоаттас йиш хургъя цун иэде, хіаьта йиштта Къулбаьлхьа Малхбоаьлен Азе дукхха городаш».

«Сянган жибао» яхача гонконгски газета хоамах, цу баьле хіаьлаьле а діаоттаьлъй Делена а ихьача индийски городашта а хіамаш йитта йиш йола 90 ракета.

Тахан Индена юхьо уллаш йолча Тибетски автономни районе дукха хіама ца эшаш, ерригача территорех 500 эзар саьлтен эпсарш чуоаґіа китайски тіема доакъош а латташ йола тіема плацдарм яьй.

Тибете цхьайолча районашка сихдаь хьалдеш латтa тіема эшаргдола ґіирсаш — дехкаш да стратегически наькъаш бувзама лиинеш, хьалдеш латтa самолеташ ґіоаттара-іоґіувцара [illegible] радиолокационни станцеш. ЮНН яхача индийски агентства даннех, цига хіаьзе а я болх беш [illegible] тіема аэродром, пхийтта гаргга радиолокационни зема станци, кхъь районе діаийсъяьй ракетни установаш.

КНР ший Индецарча доазонца йіаьна районашка тіеш потенциал алламбоаьхкаш хилар белгал а доаьзаш, малхбузехьарча обозревателаша кертахдоах. Пекинна парех ядерни герз кхуьхьа средствашца діаийсьяра тіэтіа шераґіа пайда нийеш хилар.

Малхбузехьарча тіема ґіулакхий специалисташца лерхіачох, хіаьзе а я Китая ядерни герзе массеьх оьзъ единица. Хьайийлача майдаш тіа, лаьттан кіал. Гемалай яхача доаиий з кхыча доаиий а доакъашкарча хьхарашка діаийсьяра тіэтіа шераґіа пайда нийеш ма герз кхуьхьа средствашца.

Китай Тибете йоккхий ракетни баьлш хьалъеш йіаьлаш хилараш дола хоамаш арадийлар 1974 шера. Пекин ракетни из совобоккхаш йоаллаш хилара дола керда тешал хилар 1980 шера мая беттa Китая территоре тіара старт а яь Тайжача океана Центральни даьнх тіа іеха на континенташта юкъе йіаьлаш баллистически ракета ураґіа яьлитарах 7 эзар [illegible] Спецназна белгалдаьхьама [illegible]. Наьна сакъеста Хиросимаьнна хуттхача тайнарча атомна бомба хиннаьчул 130 [illegible] ударни низ бола 3 [illegible] на хулаш йола [illegible] йіаьш [illegible] йіаьш [illegible].

Китай ракетни-ядерни герзе [illegible] беллалоьна хьалъеш цар [illegible] Индена а кхыма [illegible] мехкашца а кхерам тіатоссаш [illegible] йіаьш хіама [illegible].

Герзам тіаозаш хіама да Пекин тіема ґіулакхийна [illegible] йоа [illegible] оборудованн [illegible] малхбузехьарча мехкашца [illegible] ядерни [illegible] [illegible] Индийски [illegible] [illegible] [illegible]

Транспорт лелара кхерамлелга хьажар

Из массанега а кхоачаш да

Машин лаллаІочабала а из ала а беламе болаш нах дукха ба. Цу хьакъсьвара дагалаттарашц кхоачашхул хІара шера цкъа миллионах миллионан болча наьха автомобиташ е мотоциклаш ниеш. Уж берригаш а лехка Іочабе беза, наьхьашка лелара Правилаш йовзийта еза. ХІаца кхоачамболлаш я мехка а вай республике а водителаш кийчбеш йола лешара хьеденеш. Шерагара шерата тоалуш латт дешара процесс. Из война новкъа дале я, лехкара дола удостоверени, цунца цкъана, транспорт лехкара йола боьсьа а цкъаза транспорта эксплуатаци мишта е еза а из лехка а пховш болча наьхьа бе кхоачаш. Цунна тешаш ду хІара дешна городашка а городал арахьарчу а наьхьашка хулача аварешца.

Хіаца укх сахьате, хоьш болчча бесса, мехка чакхдоаллаш да арглаьнара біаьстан транспорта лелара кхерамлелга хьажар. Цу мероприятие кертера декхар да. Цу гІуланха юкъе дакъа лоаца-ча берригача пахаца бу кхоачча болх тоьбар. Цкъабакъда, факташ тешал ма дарца, кхыметтел дерригга транспортан боахмаш а кицдешна дан хьажар чакхдаккхара.

Дукха ха йоаца йосьъа йотхаш Покхача Атаглена юхье шашкахбитар лехкаш В. Савченко а волаш хинна ПАЗ-5 автобусе «Ремстройтресте» болх беш вола С. Абдерзаков лехкаш наьхьа 311 7130 оалача марках йола автомашина. Биъ саг ве лар из аварг хилча, итта саг ма-гІаьлла лозаьнер. Аварг хилар лехкачо Савченкоьс шийла хьалха йолча машинал хьалхаваларе правило біеха толхаьр бахьан долаш, по дукха цах тІабагІаш йола машина бехкатокхаме ца хеташ лехкаш хинна хиларца. Из хатар ца хила биш ер, нагаьца санна ПАЗ-5 а хІаьла иштта «Ремстройтреста» а транспорт лелара кхерамлелга хьажара гІуланха боаттаьна бесса теркам тІабахийта хиннабаларе. Укхаза цу мероприятена юкъе дакъа лапара шоай нах оаргаьга ца бахарал совгІа. кхыметтел март бетта бе белача балха йІаьн а оттаьвеш. хьалтехаьн хьажара декхареш по де дерхІареха дувзаш йола афиша. Цу тайпара иэхоачмоаларашц да автоколонне-1572 а кхыча боахмашца а.

Дукха аварг ю шоай доалаьхьа автотранспорт йолча наьха. Наьхьашка хулаш долча наьхьа-транспорта [illegible] аьхьа гаргга [illegible] раш цар бетаьгІа хул. Цу автоаварей [illegible] бахьана за йорта боьхІ [illegible] йоаца а болаш лехка хьвашар. оттаьл йола сухьта ре[illegible] телтаьр. Ко карахоач лехкара боьхьонаш йоаларашта. кхиншбойтаьрашта. кхыметтел берашта а. Цу гІуланхашта дазна духьала латт Гоьсатонспеценца.

Духьал діадахача шера [illegible] лелара Правилаш телхаьрІа бехьтокхаме эзаш 8 [illegible].

Из хинна хилар 6 январе [illegible] 8 сахьат доалаш М-2140 оалача маркаш йола № 60—02 ЧИМ йола авто[illegible] лехкаш хинна Шерагара [illegible] № 50 йола [illegible] Мусаев [illegible] хьала юрта [illegible] машинаьхьа [illegible] йола [illegible] хинна. Из машина [illegible] наьхьашка [illegible] а «Москвич» [illegible] йоаца.

Транспорт наьхьашка лелара Правилой 17.1 пункта тІа хинна «Машинаьхьаьх [illegible] мотина [illegible] йолаш [illegible] а йоаца тІехьала йІаьн [illegible] наьхьа [illegible] а звука а [illegible] шлагбаум [illegible] а бесса. [illegible] йола [illegible] ца йІаьнна. [illegible] йола [illegible] ца йІаьнна. [illegible] йола [illegible] ца йІаьнна